

ZGODBA O NAS

KRATKA SLOVENSKA ZGODOVINA DO OSAMOSVOJITVE

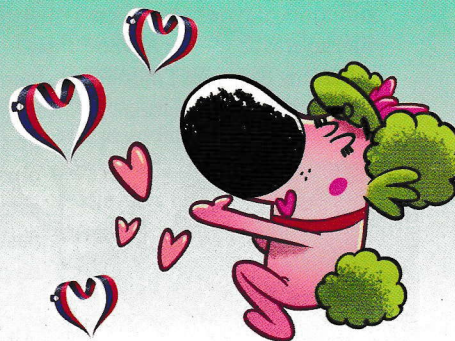
Najstarejša omemba prostora današnje Slovenije je povezana z znamenito grško pripovedko o argonavtih. Si jo že slišal? Grški junaki naj bi namreč v 13. stoletju pred Kristusom pod Jazonovim vodstvom z ladjo Argo odpluli iz Grčije in potovali prek Črnega morja, Donave, Save in Ljubljanice do njenega izvira na Vrhniki. Tu naj bi ladjo razstavili, jo prenesli do Jadranskega morja in se po njem vrnili domov. Zanimivo je to, da zaradi te bajke najdemo pri

kasnejših grških in rimskih avtorjih kar nekaj omemb in vesti o našem današnjem prostoru.

Tako naj bi se začela zgodovina našega ozemlja. Kaj pa našega naroda? Zgodovino določata čas in prostor. V zadnjih letih je med zgodovinarji prevladala teorija, da je »naše« vse, kar je povezano z našim ozemljem. Preteklost Slovencev je težko razumeti, če nimamo stalno pred očmi našega geografskega položaja v Evropi. Prehodnost ozemlja ni vplivala samo na njegovo zgodnjo, ampak tudi na stalno poselitev. Slovenci nikoli nismo bili središče širokega svetovnega dogajanja, nikoli pa tudi nismo bili tako odmaknjeni, da bi nas aktualni dogodki povsem obšli. V zgodovini je lepo biti velik narod, za preživetje pa je morda celo

bolje, če si majhen. Naši predniki so na našo srečo znali izrabiti to prednost.

Tako se je torej začelo. Ob tem se vedno vsiljuje nasprotno vprašanje: Kako se bo končalo? Končalo? Halo, lepo prosim ... ne bo se končalo. Naš narod je preživel vse stiske, vojne in zablode v preteklosti. Zato pripovedujemo danes to zgodbo. Da bo z nami — Slovenci — živela naprej.

Ilustracija: Matej de Cecco

NEANDERTALČEVA PIŠČAL IN ŠIVANKA IZ KOSTI

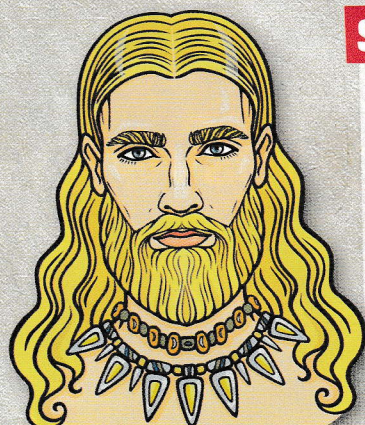
Koščeni šivanki, ki jo je v jami Potočka zijalka pod goro Olševo že pred drugo svetovno vojno našel arheolog Srečko Brodar, se v novjšem času pridruži svetovno pomembna najdba piščali, ki jo je neandertalec izdelal iz kosti jamskega medveda pred 60.000 leti. Posebnost najdišča Divje babe pod Šebreljami je tudi v tem,

da se najdeni predmeti poslednjih neandertalcev in ostankov jamskih medvedov mešajo z orodjem zgodnjih kromanjoncev – naših neposrednih prednikov – in ostanki današnjih rjavih medvedov. Posebnost predkovijskih dob pa je, da arheologi prav nikjer na našem ozemlju niso našli kosti prazgodovinskega človeka.

Neandertalčeva piščal

Predmet hrani Narodni muzej Slovenije, fotografija: Tomaž Lanke

Okoli leta 300 pr. Kr. so prišli svetlolasi in svetlopolti Kelti v naše današnje kraje.

SO NAŠE SVETLOLASKE POTOMKE KELTOV?

Med številnimi prepiri, ali smo Slovenci potomci Slovanov ali staroselcev – Venetov, je nekako v ozadju zgodba o Keltih, tako pomembna za evropski in slovenski prostor. Okoli leta 300 pr. Kr. so prišli svetlolasi in svetlopolti Kelti v naše današnje kraje. Zanimive teorije poslušamo v zadnjem času. Samo Slovenci, Irci in Škoti naj bi imeli neko presnovno bolezen, keltska ljudska glasba

je podobna naši rezijanski, slavnostno praznično pritrkavanje v zvonikih cerkva naj bi bilo keltskega izvora, zemljepisna imena Karantanija, Karniola, Kelea (Celje) in druga so prispevali Kelti. Nekatera njihova mesta so bila velika in so jih po imenu preživela, na primer Nevioudunum – Novo mesto (današnje Drnovo na Krškem polju).

Bobri in žare, gradišča in gomile

V bronasti dobi svoj vrhunec doseže barjanska kultura – znamenita zgodba o koliščarjih, drevakih in koliščih na Ljubljanskem barju, ki jo v romanu Bobri tako lepo opiše pisatelj Janez Jalen. Svoje umrle v tistem času sežigajo, pepel shranijo v žare, ki jih pokopljejo v grobiščih. Tej dobi zato rečemo kultura žarnih grobišč. V železni dobi se ljudje naseljujejo na vzpetinah, kjer postavljajo utrjena naselja – gradišča. Tako še danes več vzpetin v Sloveniji nosi takšno ime. Iz gradišča v Vačah nad Litijo prihaja znamenita bronasta posodica, okrašena z reliefi – Vaška situla. Mrtve drugače kot v bronasti dobi pokopavajo v gomilah iz zemlje, ki pokrivajo krožno ležeče skeletne grobove.

Grad Mirna, eden lepših in redkih obnovljenih kulturnih spomenikov srednjeveške arhitekture na Slovenskem, ki se je razvil na nekdanjem halštatskem gradišču.

COLONIA IULIA EMONA

Naše ozemlje so Rimljani razdelili med več provinc, romanizirali so stara ljudstva, čez naše ozemlje potegnili glavno cesto in ob njej so zrastle mesta: Akvileja, Castra, Nauport, Emona, Atrans, Celeja, Petoviona.

Colonia Iulia Emona je uradno ime Ljubljane – prvega pomembnega rimskega mesta na naših tleh. Ima pet ulic v smeri sever-jug in sedem v smeri vzhod-zahod. Ima forum, glavno upravno stavbo – baziliko, obzidje in svetišče, le ostankov amfiteatra niso našli nikjer pri nas. Trst na primer ga je imel.

Na ljubljanskem Mirju je po načrtih arhitekta Jožeta Plečnika restavrirana južna stranica emonskega obzidja. Dva tisoč let pred Ljubljano je na mestu, kjer stoji, stalo rimsko mesto Emona.

KOMAR JE NAJSTAREJŠA SLOVANSKA DOMAČA ŽIVAL

Najstarejšo zgodovino naših prednikov povežemo z močvirnim območjem za gorovjem Karpati, od koder naj bi prišli v času preseljevanja ljudstev v zgodnjem srednjem veku. Od tod tudi duhovita trditev, ki smo jo zapisali na začetku. Res pa

je, da je v zvezi s tem veliko odprtih vprašanj. Konec 6. stoletja so se torej predniki Slovencev zelo na redko poselili v vzhodnoalpskem prostoru, na ozemlju, približno trikrat večjem, kot ga zasedamo danes. Seveda so se tukaj srečali z navzkrižnimi interesi

mnogih drugih ljudstev. S sorodnimi slovanskimi plemeni so se povezali v nekakšno ohlapno tvorbo, ki jo je vodil domnevni frankovski trgovec Samo in se je imenovala Samova plemenska zveza. Sem spadata naši prvi državi.

KDO JE TA, KI PRIHAJA, ALI BO PRAVIČEN SODNIK IN BO SKRBEL ZA BLAGOST DEŽELE?

Najstarejši slova(e)nski državi sta Karantanija severno od Karavank in Karniola južno od omenjenega gorovja. O drugi ne vemo skoraj ničesar, o Karantaniji pa nas obvešča znamenit pisni vir. Tako poznamo obred izvolitve knezov – t. i. ustoličevanje. Starodavni obred poteka v slovenskem jeziku (besede iz naslova so del obreda) na knežjem kamnu, izvoljeni knez vlada na knežjem stolu, ki še danes stoji na Gosposvetškem polju, kjer je na Krnskem gradu pri cerkvi Gospe Svete središče države. Posebnost izvolitve je v tem, da obred ni fevdalen, oblasti bodočemu knezu ne izroča vladar, ampak predstavnik preprostega svobodnega ljudstva. Za tisti čas je to izjemno dejanje.

Krnski grad, po avstrijsko Karnburg, je majhna vasica na robu Gosposvetškega polja na avstrijskem Koroškem. Pri cerkvi Gospe Svete je bilo središče Karantanije.

79

Koliko ulic v Sloveniji se imenuje po knezu Koclju?

Po padcu Karantanije del Slovencev še slabih petdeset let živi svobodno v slovanski državi Spodnja Panonija, ki leži vzhodno od Karantanije. V času znamenitega voditelja kneza Koclja, ki vlada v Blatenskem Kostelu ob Blatnem jezeru, v državi bogoslužje vodita nič manj znamenita misijonarja brata Ciril in Metod. Prišla sta z Balkana in sta Koclja prepričala, da morajo cerkveni obredi potekati v domačem slovanskem jeziku. To je zmotilo Nemce, ki so nato državo uničili in brata pregnali.

BEŽI TJE V BOHINJ, V BISTRISKO DOLINO, V TRDNJAVO, ZIDANO NA SKALO SIVO ...

Žal se zgodba o prvi slovenski državi konča dokaj hitro. Okoli leta 820 se pridružimo uporuh hrvaškega kneza Ljudevita Posavskega proti Frankom. Po porazu postanemo del vzhodno-frankovske države, ki se kasneje imenuje Nemško cesarstvo. Izgubimo svoje plemiče – koseze. Nemci vsiljujejo svoj jezik, kulturo in fevdalizem, naši kmetje postajajo tlačani.

Začne se tuja kolonizacija posvetnih in cerkvenih fevdalcev in z njimi podložnikov, slovansko narodno ozemlje se na severu, od koder prihaja pritisk, zmanjšuje. Našo pogansko vero v več bogov zamenjuje nasilno vsiljevanje krščanske vere – pokristjanjevanje, o čemer piše tudi France Prešeren v Krstu pri Savici. Iz te pesnitve je verz v naslovu.

POZNI SREDNJI VEK - IZGUBLJENA PRILOŽNOST

VODNJAK TREH KRANJSKIH REK - KAJ POMENI TO LEPO IME?

Za Atilovimi Huni in divjimi Obri v 10. stoletju iz azijskih step v Panonsko nižino vdrejo še Ogri ali Madžari. Prekinejo naš stik s Slovani na vzhodu in svojo prihodnost začnemo iskati

v stepah Balkana. Za obrambo pred Madžari Nemci na našem ozemlju organizirajo Veliko Karantanijo, ki jo sestavljajo obmejne krajine ali grofije. V 12. stoletju se iz grofij po-

stopoma oblikujejo slovenske dežele in dobijo svoja imena: Koroška, Kranjska (sestavljajo jo Gorenjska, Notranjska in Dolenjska), Štajerska, Goriška in Istra.

vazred

79

Danes Grofje Celjski in nikdar več!

Mnoge tuje plemiške družine postanejo lastnice velikih delov slovenskega narodnega ozemlja in se med seboj bojujejo za oblast nad njim. Svoj zvezdni trenutek v srednjem veku Slovenci doživimo z vzponom plemiške družine grofov Celjskih. Ko si pridobijo vladarski naziv knezi Celjski, imajo edinstveno priložnost, da združijo večino slovenskega ozemlja, in bodimo malo drzni – ustvarijo tudi svojo državo. Z osvajalno in ženitveno politiko njihovi apetiti sežejo predaleč in sledi najhujša

Ambiciozna rodbina si je s preračunljivo spletenimi ženitvami nenehno večala bogastvo in oblast.

kazen – za njih izumrtje in za nas izgubljena priložnost. V naslovu zapisan vzklik nad grobom poslednjega Celjana je dovolj zgovorna resnica. Po padcu celjske družine njihovi glavni konkurenti avstrijski Habsburžani postanejo gospodarji našega ozemlja in to oblast ohranijo vse do leta 1918.

ČAS ZA LEPOTO

Ravno ustvarjanje lepega morda najbolj zanika trditve o mračnem srednjem veku. Tudi Slovenci imamo moč in čas za gradnje v romanskem ali gotskem slogu (cerkve, gradovi, samostani, mesta, kipi), čeprav so te največkrat zgrajene s trdim delom tlačanov. Seveda ne pozabimo na naša čudovita slovanska knjižna besedila, kot so Brižinski spomeniki, Celovski rokopis, Stiški rokopis ipd. Zanimiv je podatek, da se v času od 14. do začetka 17. stoletja na velikih evropskih univerzah šola okoli 3000 študentov z našega, slovenskega ozemlja.

KATERO JE NAJSTAREJŠE SLOVENSKO MESTO?

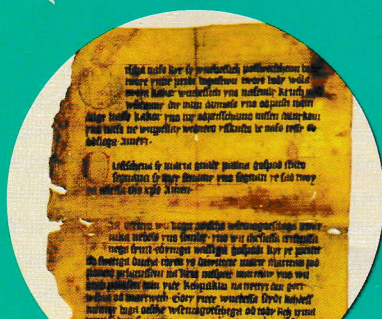
V visokem srednjem veku začnejo nastajati prva slovenska mesta. Nekatera mesta nastanejo na antični tradiciji (obmorska mesta, Ptuj, delno Celje in tudi Ljubljana na levem bregu Ljubljanice), na njihov nastanek pa vplivajo prometne poti (Be-

ljak), lega pod pomembnimi gradovi (Kamnik, Maribor, Škofja Loka) ali strateške potrebe (Novo mesto). Naselbina se običajno najprej imenuje trg, ko (če) pa so ji podeljene mestne pravice, postane mesto. Večina naših mest je bila takrat majhna. Ljubljana

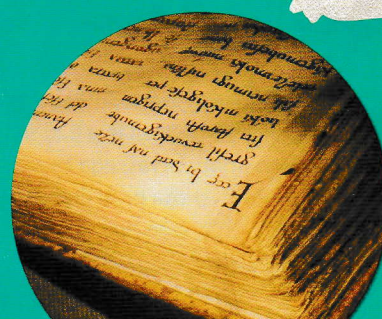
ima ob koncu srednjega veka okoli 5000 prebivalcev. Čast najstarejšega slovenskega mesta pa ne pripada niti Ptujju niti Škofji Loki, kot to pogosto slišimo. Najstarejše so Breže na Koroškem, ki so prvič omenjene kot mesto leta 1016.

Stiški rokopis so slovenska verska besedila, vpisana v kodeks z latinskimi besedili na zadnjih petih straneh.

Celovski rokopis, imenovan tudi Rateški rokopis, je eden najzgodnejših jezikovnih spomenikov v slovenskem jeziku.

Brižinski spomeniki so po svoji vsebini ne samo najstarejše, ampak tudi zelo izčrpno potrdilo o slovenskem zgodnjem krščanstvu.

VČASIH SO GA OBLEGALI TURKI, DANES TURISTI

Srednji vek se konča in novi vek se začne z enako nadlogo. V slovenske dežele vpadajo Turki. Ropajo in požigajo podeželje, zasedejo nekatera mesta, večkrat oblegajo Ljubljano. Ljubljanskega gradu niso zasedli, kmetje so sami organizirali obrambo – na hribih so gorele grmade. Zato še danes mnoge vzpetine v Sloveniji nosijo takšno ime. Cerkvice na gričih, tabore, utrdijo z obzidjem. Sistem trdnjav, v

katerih se poleg Avstrijcev borimo tudi Slovenci (Vojna krajina), zgrajen na naši južni meji, ne more preprečiti vpadov, nas pa morda obvaruje pred turško zasedbo.

Posledice turških vpadov na slovensko ozemlje so bile za prebivalstvo zelo hude. Prvi turški vpadi v Slovenijo so bili roparski pohodi. Požigali so vasi, mlade fantje so ugrabili ter jih vzgajali v janičarje, ljudi, ki so bili dovolj močni, so odpeljali v suženjstvo, kradli so živino ter pridelke.

razred

7-9

Zvonovi zagrebški pojo, pojo, da še nikdar tako ...

Ogromno sprememb prinese novi vek. Zdi pa se, kot da se je za naše podložnike čas ustavil. Dajatve, tlaka, desetina, sodna pravica plemičev, življenje brez svobode. Bremena se povečujejo, tlačani dvigujejo glave. Pride do kmečkih uporov, ki so najbolj intenzivni – in žal neuspešni – v 16. stoletju. Slovensko-hrvaški kmečki upor leta 1578 se v zgodovino zapiše po izjemno kruti kazni za voditelja upora Matijo Gubca. V Zagrebu ga okronajo kot kmečkega kralja na razbeljenem prestolu z žarečim žezlom in krono in ga na koncu razčetrirajo. Pesnik Anton Aškerc v spomin na njegov pogum napiše balado Kronanje v Zagrebu, iz katere je verz, zapisan v naslovu.

VSEM SLOUENZOM GNADO / MYR / MYLOST INU PRAVU SPOZNAJJE BOŽHYE PROSSIM

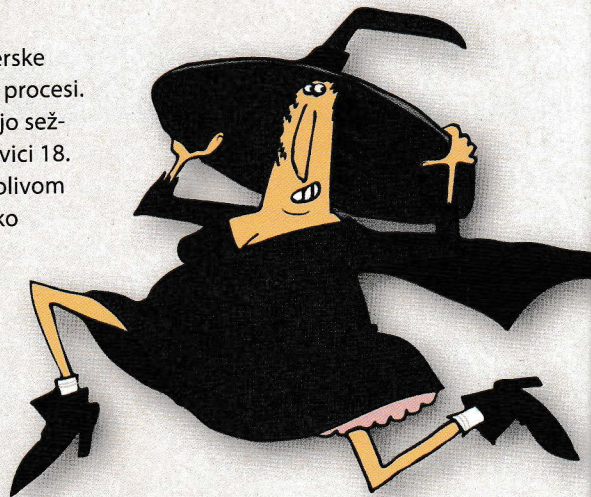
Tako nekako v 16. stoletju zapiše Primož Trubar, oče naše besede, v prvi slovenski knjigi Abecednik in Katekizem. Reformacija – upor proti napakam Katoliške cerkve – po njegovi zaslugi pljuske tudi na naše ozemlje. Prinese nam novo – protestantsko cerkev, prevod Svetega pisma in pismenost – ljudje se začno učiti brati in pisati v svojem jeziku. Žal sledi silovit odgovor Katoliške cerkve – protireformacija: gorijo cerkve, sežigajo protestantske knjige, preganjajo duhovnike, Evropa se duši v krvavih verskih vojnah. Prva izdaja Trubarjeve knjige iz leta 1550 se ohrani v enem samem izvodu. To pove vse.

Primož Trubar, oče naše besede. Napisal je najbolj znan slovenski abecednik Abecedarium. Abecednik je dodal h Katekizmu, da bi se lahko preprosti Slovenci v najkrajšem času naučili brati.

SONCE NA KONCU TUNELA

Nadloge 17. stoletja prizadenejo tudi Slovence. Fevdalizem, verske vojne, črna smrt kuga, lakote in najhujša sramota – čarovniški procesi. Poznaš preizkus z vodo? Če ženska zna plavati, je čarovnica in jo sežgejo, če pa se utopi, je oproščena in – mrtva. Šele v drugi polovici 18. stoletja vladarica Habsburške monarhije Marija Terezija pod vplivom razsvetljencev uvede reforme, ki izboljšajo življenje ljudi: versko svobodo, izsuševanje močvirij, zmanjšanje tlake, plemičem vzame sodno oblast, Slovenci spoznamo krompir in dobimo obvezno šolo. Prebudimo se v kulturno dogajanje: Vodnik piše pesmi in izdaja časopis, Linhart napiše prvi gledališki igri Županova Micka in Matiček se ženi.

Čarovnice so od nekdaj burile duhove. Njihove skrivnostne moči so zmotile marsikoga, a najodmevnejši so srednjeveški lovi na čarovnice; mnoge so bile le zeliščarice, ki so dobro poznale človeško telo in naravo, zato so znale pomagati ob najrazličnejših težavah.

V ZADNJEM STOLETJU S ŠTEVILKO 1 NA ZAČETKU

JE SLIŠAT, DA FRANCOZI TRI POSTAJE DALEČ STOJE ...

Če mogoče ne veš, s tem so mišljene postaje za menjavo konj. Tako potujejo prevozniki – furmani. S konji in vozmi po slabih cestah od postaje do postaje, kjer prenočijo in zamenjajo živali. Predzadnji veliki osvajalec Evrope Napoleon Bonaparte večino slovenskih dežel odvzame Avstriji – Habsburški monarhiji in jih pod imenom Ilirske province priključi svoji Franciji. Si ugani zakaj? Seveda, poraženi Habsburški monarhiji vzame dostop do morja. Spomenik Napoleonovi Iliriji stoji v Ljubljani pred prireditvenim prostorom Križanke. Boš vprašal, kaj to pomeni – osvajalcu postaviti spomenik? Da, pod Napoleonom živimo bolje kot prej: dobimo univerzo, pouk poteka v našem jeziku.

IZZA KONGRESA

Takole je svojo knjigo, ki prinaša zgodbo o velikem zborovanju leta 1821 v Ljubljani – kongresu kronanih glav, zmagovalk nad Napoleonom, naslovil pisatelj Ivan Tavčar. Poznaš imena Kongresni trg, Cesta dveh cesarjev ali gostilna Pri ruskem carju? Ne, ruski car v času kongresa ni stanoval v tej gostilni za Bežigradom. Pač pa je svoje bivanje v Ljubljani podaljšal, ker mu je bila všeč gostilničarjeva hči. Kdo bi vedel, kako se je zgodba končala, toda ljubljanski kongres je naše glavno mesto postavil na zemljevid Evrope. Si vedel, da Ljubljana takrat niti približno ni bila največje slovensko mesto? Ne? Ta vloga je pripadala mnogo večjemu Trstu.

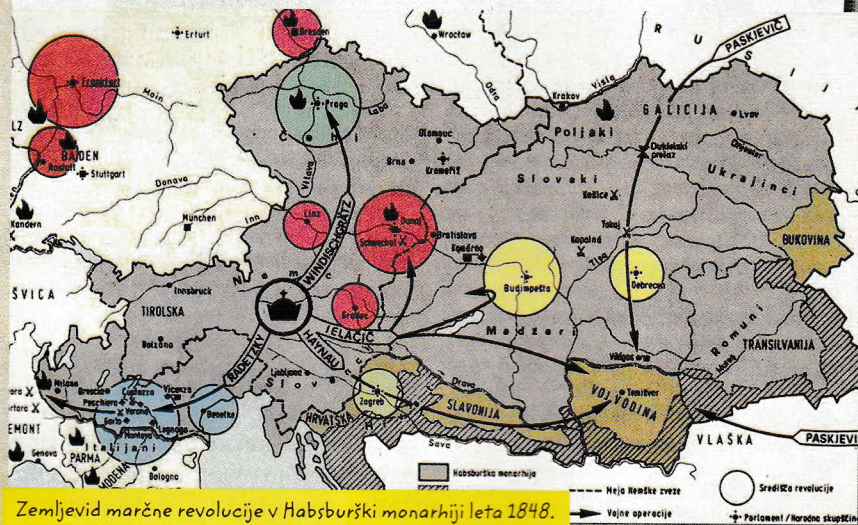
Napoleonov spomenik pri ljubljanskih Križankah

VSAK NAJ ŽIVI V SVOJI DEŽELI, KAKOR MU JE DRAGO IN LJUBO ...

Leta 1848 marčna revolucija v Avstrijskem cesarstvu omogoči Slovincem objavo prvega narodnega programa z zahtevo, da kot podrejen narod v večnarodni državi dobimo enakopraven položaj. Naš program poimenujemo Program Zedinjene Slovenije in

narodni buditelj Matija Majer Ziljski napiše lepe besede iz uvoda. Prvič uporabimo izraz Slovenija namesto Slovenske dežele. In zgodi se še nekaj. Slovenci se za vedno znebimo tisočletne nadloge – odpravljen je fevdalizem.

Zemljevid marčne revolucije v Habsburški monarhiji leta 1848.

razred

7-9

Zedinimo se! Složimo se!

Bolj se stoletje bliža koncu, več pravic Avstro-Ogrska namenja podrejenim Slovincem. S taborskim gibanjem izražamo zahtevo po uresničitvi programa Zedinjene Slovenije. Na taboru »na Vižmarjih blizu Ljubljane« se zbere kar 30 000 ljudi, kar je impozantna številka, saj celotna Ljubljana takrat šteje okoli 40 000 prebivalcev. »Zedinimo se! Složimo se!« je geslo teh srečanj. Delujejo tudi društva in prve cerkvene šole v našem jeziku, dobimo čitalnice – slovenske družabne večere, uvedejo volilno pravico in ustanovljeni sta naši prvi politični stranki – klerikalna in liberalna. Telovadno društvo Sokol je prvo v športu, njegov član je tudi naš prvi olimpijonec Leon Štukelj. Nekatere stranke predstavijo novo misel o povezavi vseh Južnih Slovanov – jugoslovansko idejo.

Z BELIMI KONJI V BELO LJUBLJANO

IN TI MI BOŠ KRVAVA TEKLA ...

Med prvo svetovno vojno se Slovenci v uniformah Avstro-Ogrske in Italije borimo na frontah po Evropi, najbolj krvavo na soški fronti, kjer se uresniči Gregorčičeva slutnja iz pesmi Soči. Takoj po koncu velike vojne ustanovimo svojo državo, skupaj z drugimi Južnimi Slovani iz nekdanje Avstro-Ogrske. Žal naša Država SHS obstaja le kratek čas. Pritisk Italijanov in Srbov na naše ozemlje je prehud. Po združitvi vseh Južnih Slovanov v Kraljevino SHS z ljudskim glasovanjem (Koroški plebiscit) izgubimo Koroško in na zahtevo velesil še Primorsko (Rapalska pogodba). Življenje v prvi Jugoslaviji zaznamujejo dogodki, kot so svetovna gospodarska kriza, vzpon totalitarizmov v Evropi in kraljeva osebna diktatura.

Pesem Soči je na prvi pogled hvalnica reki, ob kateri je Simon Gregorčič preživel mladost. Kaj kmalu spoznamo, da gre za izrazito domovinsko pesem, v kateri je reko Sočo uporabil kot simbol.

SLOVENEK ŽE MORI SLOVENCA BRATA ...

Druga svetovna vojna se je na Slovenskem začela 6. aprila 1941, ob napadu nemške vojske, nato so se v boj za ozemlje vključile tudi italijanske in madžarske sile. Vsi okupatorji so vsiljevali svoj jezik in kulturo ter izvajali drugo nasilje nad prebivalstvom, saj so nameravali zasedeno ozemlje priključiti svojim državam.

Slovenska bolečina, ki jo je Prešeren umetniško ubesedil v Krstu pri Savici, nas spet pretrese med drugo svetovno vojno. Ko nas zasedejo Nemci, Italijani in Madžari, pride do najhujšega, kar lahko doživi neki narod. Začne se državljanska vojna. Zaradi nasprotnih političnih stališč se slovenski narod razdeli. Del Slovencev se vključi v odporniško partizansko gibanje, drugi del se odloči za sodelovanje z okupatorjem. Zaradi zločinov, ki so se dogajali na obeh straneh, je to delitev, ki je vse do danes nismo presegli. Na koncu vojne zmaga partizanska vojska, ki jo vodi komunistična partija. Ta si že prej z nekaterimi ukrepi (Dolomitska izjava) zagotovi popolno oblast nad uporom proti okupatorju, kar je podlaga za prevzem oblasti po vojni.

TUJEGA NOČEMO, SVOJEGA NE DAMO

Lepo zveni slogan, ki nekako ponazarja življenje v Jugoslaviji po drugi svetovni vojni. Pod vodstvom Josipa Broza Tita, po materi Slovenca, si država pridobi ugled demokratične države in nekaj pomeni v svetu. Ljudje živimo relativno dobro, čeprav Tito vlada s prikrito diktaturo in je demokracija samo maska za zunanji svet. Slovenija je najbolj razvita od vseh

republik, zato finančno podpira razvoj drugih delov Jugoslavije. Žal država živi od najemanja mednarodnih kreditov, ki jih zagotavlja Tito s svojim ugledom. Leta 1980 Tito umre v Ljubljani in država takoj zaide v hude gospodarske težave, ki jih spremljajo novi in novi izbruhi nacionalizma in sovraštva med narodi.

Josip Broz - Tito je bil dolgoletni predsednik Jugoslavije. Država je obstajala od leta 1945 nato pa v letih 1991 in 1992 razpadla, na njenem nekdanjem ozemlju je tako nastalo pet novih držav. Med drugim tudi Republika Slovenija.

JUGOSLAVIJE NI VEČ, JUGOSLAVIJE NI VEČ ...

Slovenci pravočasno začutimo, da se južnoslovanska ladja potaplja, in se z 88-odstotno večino (plebiscit 1990) odločimo, da želimo živeti samostojno. Jože Pučnik, vodja slovenske pomladi in naše osamosvojitve, izreče zgornje zgodovinske besede. 25. junija 1991 Slovenija prvič po Karantaciji postane država. V desetdnevni vojni nam jugoslovanska vojska skuša preprečiti odhod, kar pa ji ne uspe. Medtem ko Jugoslavija razpada v krvi, Slovenija dobi mednarodno priznanje in zaživi svobodno življenje.

25. junija je v Sloveniji praznik – Dan državnosti. Na predvečer se vsako leto odvija slovesna prireditev v Ljubljani na Trgu republike.

NAGRADNA IGRA:

Si vedel, da letos tvoj najljubši prijatelj Pil praznuje okroglo obletnico? Pil razveseljuje bralce že 10 pasjih let (saj veš, eno človeško leto šteje 7 pasjih let). Vesela šola je malo mlajša, pa vendar že vrsto let zvesta spremljevalka Pila. Ker zna biti gospa kdaj tudi zelo zahtevna, so jo upali spremljati le najpogumnejši junaki. **Veš kdo od junakov Veseli šoli nagaja letos?**

PILOV rojstni dan

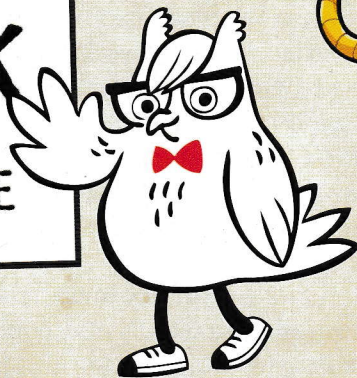
- a. Smrklja in smrkavec
- b. Pepe Napak
- c. Robotek
- d. Šnofi in Pepca
- e. Sovica

Do 5. marca pošlji odgovor na naslov **Vesela šola, Mladinska knjiga Založba, Slovenska 29, 1000 Ljubljana**, ali po elektronski pošti na naslov vesela.sola@mkz.si, s pripisom **Pilov rojstni dan**. Med prispelimi odgovori bomo izžrebali tri srečneže, ki bodo prejeli knjižno nagrado in majico s potiskom logotipa Vesele šole.

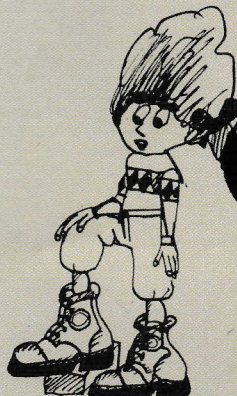
Pepe Napak

REŠUJE NALOGE

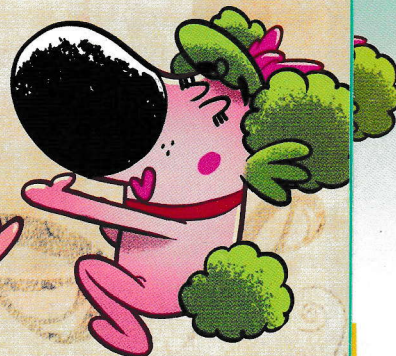
SMRKAVEC IZ
LEVEGA KOTA

SMRKLJA IZ
DESNEGA KOTA

Najlepše jo na vrhu. Iz nahrbtnika zložim malico in vzkliknem: **KAKO ČUDOVIT POGLED!**

Že res, da so za hojo praktični, kaj pa če bo zvečer v planinski koči ples?!

CARANTANIA AND ITS DUCAL INAUGURATION

Carantania was a Slavic principality from the second half of the 7th century. Carantania was particularly notable for its ducal inauguration. The Duke with its family was at the top of the Carantanian society. The ancient ritual of the inauguration of the Dukes was carried out in a Slavic language and performed at the Duke's Seat at Karnburg. The ceremony was carried out in the following manner: the duke dressed in a peasant costume and accompanied stood in front of his institutor who was sitting on the Duke's Seat. The Duke's companions were asked who was the person coming, whether he was a free-born and of the Christian faith, whether he was a righteous judge and would take care of the well-being of the nation. They had to reply in confirmation. After that the new duke sat on the seat and repeated the oath. Following that, his subordinate feudal lords took an oath of loyalty and they received some feuds in return.

Which Euro coin has the image of the Duke's Seat on it?

2 EUROS

1 EURO

50 CENTS

2 CENTS

SOLUTION:
2 CENTS

VOCABULARY

a principality – kneževina
a ducal inauguration – ustoličevanje knezov
Carantanian society – karantanska družba

a companion – spremljevalec
Duke's Seat – knežji kamen
Christian faith – krščanska vera
a feudal lord – fevdalec
a feud – fevd
take an oath – zapriseči

settled – naseljen
a fortress – utrdba
a trade route – trgovska pot
the Amber Road – jantarna pot

Ptuj is the oldest town in Slovenia. The town was settled already in the late Stone Age. In the Ancient times an army camp that was based there slowly turned into a Roman fortress called Poetovio. Its medieval part is located at the foot of the Castle hill. Ptuj was situated at an important crossing of the Drava River. It was a trade route between the Baltic Sea and the Adriatic Sea called the Amber Road.

The earliest written mention of Poetovio, which was its original name, is dated from 69 AD. Which language is the original name Ptuj from?

GERMAN

LATIN

ITALIAN

ENGLISH

SOLUTION:
LATIN

PIONIRSKI DOM

Jaz sem že vpisana.
Kaj pa ti?

KARANTANIEN UND DIE HERZOGSEINSETZUNG

Karantainen war ein slawisches Fürstentum aus dem 7. Jahrhundert auf dem Gebiet des heutigen Kärntens. Es war besonders wegen der Herzogseinsetzung bekannt. Der Herzog und seine Familie waren die wichtigsten Personen der karantanischen Gesellschaft. Die Zeremonie verlief auf Slowenisch und wurde auf dem Fürstenstein in Karnburg vorgeführt. Das Ritual verlief folgendermaßen: ein Bauer saß auf dem Fürstenstein und empfing den ebenfalls als Bauern bekleideten Kandidaten und seine Begleiter. Er fragte die Begleiter, wer die gekommene Person ist, ob er freigeboren ist und ob er christlichen Glaubens ist, und ob er ein gerechter Richter ist und für das Wohlbefinden des Landes sorgen wird. Sie antworteten bejahend. Danach verließ der Bauer den Fürstenstein, der neue Herzog setzte sich darauf und wiederholte seinen Schwur. Ihm untertane Feudalherren legten ihren Eid und er verlieh ihnen Lehen.

Auf welcher Euromünze ist der Fürstenstein dargestellt?folgenden ist eine Wettererscheinung?

1 EURO

2 EURO

50 CENT

2 CENT

LÖSUNG:
2 CENT

WORTSCHATZ

die Herzogseinsetzung –

ustoličevanje knezov

die karantanische Gesellschaft –

karantanska družba

der Fürstenstein – knežji kamen

der christliche Glaube –

krščanska vera

der Schwur – prisega

den Eid legen – zapriseči

der Feudalherr – fevdalec

das Lehen – fevd

besiedelt – poseljen

die Festung – utrdba

der Handelsweg – trgovska pot

die Bernsteinstraße –

jantarna pot

Ptuj ist die älteste Stadt Sloweniens. Das Stadtgebiet wurde bereits in der späten Steinzeit besiedelt. In der Antike entwickelte sich aus einem Militärlager die römische Festung namens Poetovio. Der mittelalterliche Stadtteil lehnte sich an den Fuß des Burghügels. An Ptuj vorbei über der Drau lief historisch wichtiger Handelsweg zwischen Ostsee und Adria, die Bernsteinstraße genannt.

Erste urkundliche Erwähnung der Stadt stammt aus dem Jahr 69 unter dem ursprünglichen Namen Poetovio.

Aus welcher Sprache stammt der ursprüngliche Name von Ptuj?

DEUTSCH

LATEIN

ITALIENISCH

ENGLISCH

LÖSUNG:
LATEIN

KULTURNO - UMETNIŠKI PROGRAMI

TUJI JEZIKI IN KULTURE

WWW.PIONIRSKI-DOM.SI

PIONIRSKI DOM

OGLASNO SPOROČILO

1. KAKO SE JE IMENOVALA NAJSTAREJŠA SLOVENSKA DRŽAVA?

- a. Karantanija
- b. Jugoslavija
- c. Frankovska država

2. PREČRTAJ VSILJIVCA!

France Prešeren

Josip Broz

Simon Gregorčič

Ivan Tavčar

3. PRAVILNO POVEŽI

Tito

Argo

grška pripovedka

Jugoslavija

4. DRŽI ALI NE DRŽI?

Zaradi obrambe pred Madžari Nemci na našem ozemlju organizirajo Veliko Karantanijo, ki jo sestavljajo obmejne krajinje ali grofije.

DRŽI

NE DRŽI

5. V VISOKEM SREDNJEM VEKU ZAČNEJO NASTAJATI PRVA SLOVENSKA MESTA. KAJ OD NASTETEGA NE VPLIVA NA NJIHOV NASTANEK?

- a. Industrija
- b. Prometne poti
- c. Strateške potrebe

razred

7-9

1. KATERO JE NAJSTAREJŠE SLOVENSKO MESTO?

- a. Ptuj
- b. Škofja Loka
- c. Breže na Koroškem

2. PRAVILNO POVEŽI

Simon Gregorčič

Krst pri Savici

France Prešeren

Soči

Ivan Tavčar

Izza kongresa

3. PREČRTAJ VSILJIVCA

Brižinski spomeniki

Stiški rokopis

grška pripovedka

Celovski rokopis

4. DRŽI ALI NE DRŽI?

Po razpadu Jugoslavije, leta 1991, Slovenija prvič po Karantaniji postane samostojna država.

DRŽI

NE DRŽI

5. KAKO SO KMETI JE SAMI ORGANIZIRALI OBRAMBO PRED TURSKIMI VPADI IN PREPREČILI VDIR NA LJUBLJANSKI GRAD?

- a. S kmečkimi upori.
- b. Z gradnjo taborov.
- c. S čarovniškimi triki.

PIL Vprašanja na veseloškem tekmovanju 2017/2018 bodo tudi iz člankov v Pilu. Da boš članek lažje našel, je označen z logotipom Vesele šole.

UF, ZADNJA TEMA ZA ŠOLSKO TEKMOVANJE. MALO ŽE STISKAM REP MED NOGE. 14. MAREC BO KMALU. PA TI? ŽE VSE ZNAŠ? ŽELIM TI VELIKO USPEHA NA TEKMOVANJU!

Izpolni preizkus in ga pošlji na naslov: Vesela šola, Mladinska knjiga Založba, Slovenska 29, 1000 Ljubljana, s pripisom Februarska VŠ. Ne pozabi pripisati svojih podatkov (ime in priimek, naslov). Podatke naj podpiše eden od staršev oziroma skrbnikov, ki s podpisom dovoljuje, da jih posreduješ in sodeluješ v nagradni igri. Med prispelimi pravilnimi odgovori bomo 5. marca 2018 izžrebali nekaj srečnežev, ki jih čakajo nagrade. Imena nagrajencev bodo v tednu dni po žrebanju objavljena na www.veselasola.net, kjer so objavljena tudi pravila nagradnih iger.

FEBRUARSKO TEMO ZGODBA O NAS SMO PRIPRAVILI:

Aleš Nosan; Pionirski dom (angleški in nemški del); Matej De Cecco (ilustracija); Manca Švara (oblikovanje); Vera Jakopič (lektoriranje); Rebeka Tomšič (urednica). Slikovno gradivo: Shutterstock, Fotografija piščali iz Divjih bab: Tomaž Lauko, Narodni muzej Slovenije.

Pri izpeljavi celotne zasnove letošnje Vesele šole nam pomagajo Abanka, Pošta Slovenije, Telekom Slovenije in Zavarovalnica Triglav.

Vesela šola je priloga mesečne revije Pil; letnik 48, št. 6 (februar 2018).